

Synpunkter från Svensk Plastindustriförening, SPIF till Betänkande av Engångsartikelutredningen, Skatt på engångsartiklar”, SOU 2020:48

Vad är SPIF

SPIF (Svensk Plastindustriförening, organisationsnummer 802004-6440) är ett svenskt branschförbund och har ca 140 medlemsföretag inom plasttillverkning samt tillhörande material och tjänster. Bland medlemsföretagen ingår producenter av plastprodukter enligt betänkandes definitioner.

Yttrande om betänkandet Skatt på engångsartiklar (SOU2020:48)

Sammanfattning

SPIF (Svensk Plastindustriförening) anser att engångsartikelutredningens betänkande inte överensstämmer med vår uppfattning om hur negativa miljöeffekter av engångsartiklar kan undvikas och därigenom anser vi att betänkandet bör utformas på ett annorlunda sätt. SPIF anser att man istället för skatt bör införa en pant på engångsartiklar för att öka återvinning av plastprodukter vilket är önskvärt av flera skäl. Detta alternativ blir dessutom mer intressant i och med ökat intresse för biologisk nedbrytning av plast som inte är beskrivet i betänkandet. Detta parat med sanktionsväxling så att det straffbara området även omfattar småskräp. SPIF rekommenderar att ordningsvakter och parkeringsvakter ges befogenhet att bötfälla personer som skräpar ner.

Sammanfattningsvis karakteriseras betänkandet av silotänkande när man inte ser kopplingen till den misslyckade skatten på plastbärkassar, Corona-pandemin, behov av minskat koldioxidutsläpp och dessutom inte beskriver alla metoder för nedbrytning av plast.

Nedan följer kommentarer till texten i betänkandet som illustrerar hur vi resonerat och hur vi kommit till slutsatsen att skatt på engångsartiklar inte bör införas.

Paragraf 4.7.4 (p.130)

”En skatt på plastbärkassar infördes i maj 2020...”

Denna beskrivning av skatten på plastbärkassar beskriver enbart utformningen men inget om de faktiska utfallet och den kritik som framförts. Det hade varit mer trovärdigt om en sådan utredning bifogats vilket gett en större legitimitet till det aktuella skatteförslaget och ökat trovärdigheten på nu uttalade påståenden.

SPIF lämnade redan 2019 svar på Finansdepartementets promemoria Fi2019/02465/S2 "Skatt på plastbärkassar". SPIF pekade redan då på de konsekvenser som utbyte av plastbärkassar till pappersbärkassar kommer att ge på det globala CO₂-fotavtrycket. Motsvarande påverkan kommer att ske vid övergång av engångsartiklar av plast till andra material.

Paragraf 6.2 (p.158)

"Skatten är enligt kommittédirektiven alltså tänkt att vara ett styrmedel för att minska användningen av engångsartiklar som har negativ miljöpåverkan i form av nedskräpning, uppkomst av avfall, förbrukning av resurser och utsläpp av växthusgaser".

Nedskräpningen kommer inte att minska med förslaget, vilket utredningen själv konstaterar, utan behöver modifieras genom att istället införa pant på engångsartiklar. Dessutom är utsläpp av växthusgaser inte mindre för pappersbaserade produkter och det är en uppenbar risk att artiklar av aluminium kommer att ersätta plastartiklar, vilket vore olämpligt för miljön.

Paragraf 6.4.3 (p.170)

"Den biobaserade plasten har lägre miljöpåverkan vid råvaruuttag och genererar även mindre koldioxidutsläpp. Jämfört med fossilbaserad plast."

Sanningen är att "ersättning av plastprodukter med andra tänkbara material (till exempel aluminium, glas och papper) resulterar i att det i snitt går åt 57% mer energi, bildas 61% mer växthusgaser och 270% mer material" [1]. Det primära måste vara att reducera CO₂-utsläpp.

Man kan inte heller förlita sig på det svenska skogsbruket eftersom endast 20 procent av det blir till långlivade produkter vilket kräver 100 år för ett skogsbruk med 100-årscykel att bli klimatneutral [6]. Den tiden har vi ej.

Paragraf 6.4.4 Nedbrytbar plast (p.172)

I detta avsnitt talas bl.a. om kompostering. Här saknas information om biologisk nedbrytning som fungerar idag och kommer att spela en ännu större roll i framtiden. Biologisk nedbrytning av LDPE-film är beskrivet av Eugenia van der Harst et al [3]. Biologisk nedbrytning av polyetenpåsar är dokumenterat av K. Harshvardhan et al [4]. I framtiden kommer enzymer utvecklade med artificiell intelligens (AI) att bryta ned plast. Nedbrytning av PET med enzymer finns redan idag beskriven [5]. Ett avsnitt om biologisk nedbrytning borde ingått i betänkandet.

"Det har inte kunnat verifierats vetenskapligt att dessa plaster har mindre negativa miljöeffekter vid nedskräpning än andra plaster." Det finns åtskilliga studier som visar att vissa biobaserade plaster kan brytas ned i naturen, (t ex [https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Hav/Enbart_en_del_av_de_biologiskt_nedbrytbara\(52761\)](https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Hav/Enbart_en_del_av_de_biologiskt_nedbrytbara(52761))).

"men det finns ännu ingen gemensam standard eller metod för att mäta nedbrytbarhet annat än genom industriell kompostering."

Om författarna hade vänt sig till SIS så hade man kunnat få veta att det finns ett antal internationella standarder som behandlar detta (t ex ISO 14851:2019).

EU har under de senaste åren spenderat mer än 110 MEUR (www.gopha.org) för forskning runt bl. a. användande av PHA (PolyHydroxyAlkanoat, en biobaserad plast som bl. a. kan framställas från olika avfallsströmmar). PHA är en av de plaster som kan brytas ned i naturen, även vid låga temperaturer. Industrin är just nu i fas med att skala upp tillverkning av PHA för att bl. a. använda som ett bionedbrytbart alternativ till idag förekommande fossila plaster. Att i detta läge inte acceptera PHA som ett fullgott alternativ till t ex cellulosa är ett fatalt misstag.

Från GOPHA-sidan kan man även läsa: "Including PHA within the scope of Directive (EU) 2019/904 would violate Article III (4) of the WTO's General Agreement on Tariffs and Trade ("GATT") and Article 2(1) of the Agreement on Technical Barriers to Trade ("TBT Agreement)".

Paragraf 6.6 8 (p.174)

"Utvecklingen efter att en eventuell skatt införs bör dock följas noga, så att det inte visar sig att skatten styr mot alternativ som är miljömässigt sämre".

Detta bör beaktas i större omfattning och avsaknad av riskanalys gör att man inte kan identifiera risker som behöver åtgärdas. En risk som nyligen framkommit är att muggar gjorda av en blandning av bambu eller majsmjöl och plast kan vara hälsofarliga, enligt Livsmedelsverket.

Paragraf 8.2.3 Övrig miljöpåverkan (p.215)

"Sett till användningen under ett helt år så hade en pappmugg med plastbeläggning av fossilbaserad polyeten (PE) tre gånger högre klimatpåverkan än termosmuggen och ungefär sex gånger högre klimatpåverkan än bambumuggen".

Man hänvisar till en rapport från IVL från 2019. Titeln "Hej då engångsmugg" inger inget förtroende. Dessutom bör betänkande baseras på vetenskapliga studier som genomgått referentgranskning. (Se exempel i [2] där 10st LCA har beaktats).

Paragraf 8.3.4. Statsstödsreglerna (p.236)

"En skatt som träffar endast vissa företag eller viss produktion kan i vissa fall innebära att skatten utgör statligt stöd, om de företag som inte träffas av skatten anses gynnade".

Det verkar uppenbart att så blir fallet i och med betänkandet med tanke på att exempelvis skogsprodukter får en fördel gentemot fossilbaserade produkter utan att det vetenskapligt kan påvisas att detta är relevant ur miljöaspekt.

Paragraf 8.6.3 Undantag från skatteplikt för vissa livsmedelsbehållare (p.262)

"Ökat matsvinn är ofta sämre ur ett miljöperspektiv än att livsmedelsbehållaren är gjord av plast. För sådana engångsbehållare av plast saknas därmed lämpliga alternativ i dagsläget".

Ett viktigt och korrekt påpekande. Detta speciellt med tanke på framtida planer på utökad skatt på plastprodukter. Viktigt att man beaktar livsmedelsbehållarens utformning vad gäller matsvinn, inverkan av transport och miljöpåverkan.

Paragraf 8.7.3 Skattens nivå (p.267)

”Från livscykelanalyser som gjorts uppskattas en mugg helt i plast ge upphov till cirka 21 gram koldioxidekvivalenter (CO₂ eq) och en pappersmugg till cirka 21 gram koldioxidekvivalenter (CO₂ eq) och en pappersmugg med plastad insida uppskattas ge upphov till cirka 5 gram CO₂ eq och 0,004 gram svaveldioxidekvivalenter (SO₂ eq) plus lock som ger upphov till cirka 14 gram CO₂ eq. En livsmedelsbehållare helt i plast beräknas ge upphov till 150 gram CO₂ eq och 0,006 gram SO₂ eq.”

Detta står i bjärt kontrast till de data som presenteras av Eugenie van der Harst et al [2]. De undersökte artiklar som har utsatts för referentgranskning och kunde härigenom inte finna någon skillnad mellan fossila och biobaserade produkter vad avser Global Warming potential (GWP).

Paragraf 8.7.3 Vid vilken skattenivå kan beteendet påverkas (p. 270)

”...vi bedömer att en skatt på 5 kronor (på den högsta nivån) för muggar och en skatt på 7 kr (på den högsta nivån för livsmedelsbehållare är försiktiga nivåer som ändå kan ha effekt.”

Faktum är att dessa skatter på ett dramatiskt sätt försvårar för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden då kaféer och restauranger ofta är en inkörsport. Ordet försiktig är inte passande i sammanhanget.

Paragraf 8.7.3 Bör skatten differentieras? (p.271)

”Företag och organisationer som vi har talat med har sagt att de bedömer att plastfria muggar snart (inom ett par år) kommer att finnas på marknaden.”

Vi tycker att utredningen skulle ha tagit kontakt med SPIF som representerar cirka 140 mindre och medelstora plastföretag i Sverige och lyssnat på våra synpunkter. Beredningen har därför ensidigt tagit in synpunkter istället för ett heltäckande perspektiv.

Paragraf 8.1.3 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser (p.287)

”Även de skattskyldiga behöver viss tid för att anpassa sina rutiner. Mot denna bakgrund görs bedömningen att skatten ska tas ut från och med den 1 november 2021”.

Om detta sker, trots argumenten mot införandet av skatten, är tiden alltför kort för omställning för de svenska plastföretagen som berörs vilket indikerar att skatten blir i än högre grad selektiv.

”Vi har inte tagit hänsyn till om något annat ikraftträdande vore mer lämpligt utifrån Corona pandemins effekter (se avsnitt 11.5).”

Detta skulle kunna ha gjorts i större omfattning. Coronapandemin innebär ett ökat behov av engångsartiklar för att minska smittspridning och för vård. För många mindre företag

är situationen mycket ansträngd som den är idag och ett ökat skattetryck kan bli förödande.

Paragraf 8.14 Plan för utvärdering av skatten (p.288)

"Vi föreslår att naturvårdsverket och Skatteverket ges i uppdrag att utvärdera skattens effekt och samhällsekonomiska konsekvenser".

Skatteverket bör givetvis utvärdera en eventuell skatt men Naturvårdsverket har mist sin trovärdighet hos plastindustrin i och med att man inte kunde leverera relevanta data på antalet plastkassar som svenskarna förbrukade, vilket var en viktig parameter för förslaget av att införa plastpåseskatten. SPIF efterfrågar en oberoende granskning.

Paragraf 10.9.2 Bör sanktionsväxling övervägas? (p.346)

"Sanktionsväxling innebär bland annat att tillsynsansvaret läggs på någon annan än polisen."

Vi anser att en sanktionsväxling skall införas och att det straffbara området kompletteras till att omfatta småkröp och att ge ordningsvakter och parkeringsvakter befogenhet att bötfälla nedskräpning.

Paragraf 11.7.2 Administrativa kostnader för skattskyldiga (p.374–375)

"Kostnaden för den sortens analys uppgår i dagsläget till ungefär 7 000 kronor per analys".

Denna siffra emanerar från Skogsindustrierna genom e-postkonversation. Siffrans korrekthet behöver verifieras på ett mer professionellt sätt och inte bara baseras på ett värde uppskattat av en part i målet. Det vore önskvärt om plastindustrin även hade blivit tillfrågad.

Paragraf 11.7.3 Pantsystem för flergångsalternativ (p. 377)

"I vissa pantsystem krävs att kaféerna diskar muggar och matlådor för flergångsbruk, vilket innebär kostnader i form av tid för personalen men också förbrukning av vatten el och diskmedel".

Införandet av skatten på engångsartiklar riskerar att slå ut de små företagen som inte har resurser att införskaffa diskmaskin. Dessutom kan införskaffandet av diskmaskin vara ogörligt även om ekonomiska resurser föreligger. Här avses servering i glesbygd. Dessutom minskar möjligheten att våra ungdomar kan få arbete.

Paragraf 11.8 Tullverket (p.385)

"...Tullverkets initiala kostnader uppgå till en miljon kronor och de årliga löpande kostnaderna till cirka 250 000 kronor per år (prop.2019/20:47 s. 49)."

Införandet av skatt skulle medföra merarbete för Tullverket, dock inte av allvarlig ekonomisk art utan snarare sända ett budskap till allmänheten att politiker prioriterar att kontrollera tomma engångsartiklar istället för plastpåsar fyllda med knark, vilket bara skulle späda på politikerföraktet.

Sammanfattning Förpackningar för godis, glass och snacks (p.21)

- *"Vi har övervägt men valt att inte föreslå en skatt på engångsartiklar i form av förpackningar för godis, glass och snacks."*

- *"Förpackningar som används för godis, glass och snacks bedöms kunna utgöra sådana engångsartiklar som den tänkta skatten ska omfatta. De hamnar högt upp i nedskräpningsstatistiken i städer och parker samt vid stränder."*

- *"Skatter och avgifter är ofta lämpliga styrmedel för att uppnå en beteendeförändring, men i det här fallet är det svårt att se hur en skatt kan styra mot mer miljövänliga förpackningslösningar och därmed leda till miljövinster på ett sådant sätt att skattens syfte återspeglas."*

SPIF förstår inte resonemanget här. OK att beskatta plastmuggar medan förpackningar för diverse godis inte ska omfattas. Det är bara att kolla upp nedskräpningsrapporter så talar de sitt tydliga språk om vad som är de stora nedskräpningssyndarna.

Likaså att om industrin lätt kan ställa om till miljömässigt bättre alternativ för en plastmugg så kan industrin lika lätt ställa om till bättre förpackningar för godis. Och skulle godisförsäljningen påverkas negativt så är detta ut folkhälsoperspektiv inte ett oönskat scenario.

(<https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/naringsamne/kolhydrater/socker?AspxAutoDetectCookieSupport=1>)

Motala 2020-12-29

Lennart Johansson

Branschansvarig Svensk Plastindustriförening (SPIF)

Referenser

- [1]. Harald Pilz et al, The impact of plastics on life cycle energy consumption and greenhouse gas emissions in Europe, June 2010.
- [2]: Eugenie van der Harst, José Potting, A critical comparison of ten disposable cup LCAs, Environmental Impact Assessment Review 43 (2013) p. 86–96.
- [3]. Ch. Tahir Mehmood, Ishtiaq A. Qazi, Imran Hashmi, Samarth Bhargava, Sriramulu Deepa, International Biodeterioration & Biodegradation, (2016) p.1-11.
- [4]. K. Harshvardhan, B. Jha, "Biodegradation of low-density polyethylene by marine bacteria from pelagic waters, Arabian Sea, India", Marine Pollution Bulletin, 77 (2013), p.100-106.

- [5]. Yoshida, Shosuke; Hiraga, Kazumi; Takehana, Toshihiko; Taniguchi, Ikuo; Yamaji, Hironao; Maeda, Yasuhito; Toyohara, Kiyotsuna; Miyamoto, Kenji; Kimura, Yoshiharu (2016-03-11). "A bacterium that degrades and assimilates poly(ethylene terephthalate)". *Science*. 351 (6278): 1196–1199.
- [6]. M. Blicharska, G. Englund, Stig-Olof Holm, R. Holmqvist, B.G. Jonsson, K. Prytz och D. van der Spool, "Biobränsle är automatiskt inte klimatneutralt", DN Debatt Replik 30 juni 2020.